

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА СУСПІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН
КАФЕДРА ДИТЯЧИХ ХВОРОБ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
І ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«СОЦІАЛЬНО-ЕТИЧНІ ТА ДЕОНТОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ
СУЧАСНОЇ МЕДИЦИНИ
(НЕМЕДИЧНІ ПРОБЛЕМИ В МЕДИЦИНІ)»
20-21 лютого 2020 року

М. ЗАПОРІЖЖЯ

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА СУСПІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН
КАФЕДРА ДИТЯЧИХ ХВОРОБ

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
І ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«СОЦІАЛЬНО-ЕТИЧНІ ТА ДЕОНТОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ
СУЧАСНОЇ МЕДИЦИНИ
(НЕМЕДИЧНІ ПРОБЛЕМИ В МЕДИЦИНІ)»
20-21 лютого 2020 року**

М. ЗАПОРІЖЖЯ

Редколегія:

Боярська Л. М. – завідувач кафедри дитячих хвороб ЗДМУ, кандидат медичних наук, професор;

Утюж І. Г. – завідувач кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ, доктор філософських наук, професор;

Котлова Ю. В. – кандидат медичних наук, доцент кафедри дитячих хвороб ЗДМУ;

Сенетий Д. П. – кандидат філософських наук, доцент кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ;

Касаткіна К. А. – викладач кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ.

Збірник матеріалів І Всеукраїнської науково-практичної конференції «Соціально-етичні та деонтологічні проблеми сучасної медицини (немедичні проблеми в медицині)» (20-21 лютого 2020 року). – Запоріжжя: ЗДМУ, 2020. – 188 с.

Автори матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність наданої у доповідях інформації й точність наведених цитат. Точка зору автора не завжди може співпадати з позицією редколегії.

ЗМІСТ

1. ФІЛОСОФІЯ МЕДИЦИНИ – ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-НАУКОВИЙ ПРОЕКТ ХХІ СТ.: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

<i>Утюж І.Г., Спиця Н.В.</i> Медицина та філософія: методологічний синтез реалізації нової парадигми «4Р»	7
<i>Боярська Л.М.</i> Лікарські помилки	9
<i>Клименко В. А., Дробова Н. М.</i> Значення етики наукових досліджень в медичній галузі	12
<i>Венцель Н. В.</i> Зростання нерівності у сфері доступу до медичних послуг у контексті четвертої промислової революції	13
<i>Герасімчук Т. С.</i> Взаємодія лікар-пацієнт	15
<i>Дмитрякова Г. М.</i> Діалектика розуміння функціональних розладів шлунково-кишкового тракту у дітей	16
<i>Кірченко Р. Ю., Потапенко С. В.</i> Етика та права. Навіщо нам ці інструменти?	23
<i>Коваленко О. В.</i> Соціальні виклики у сфері медичного обслуговування внутрішньо переміщених осіб в Україні	25
<i>Ковтун Н. М., Ковтун Ю. В.</i> Трансформація медичних послуг в умовах четвертої індустріальної революції: соціально-філософський аналіз	27
<i>Кривенко В.І., Непрядкіна І.В., Федорова О.П., Пахомова С.П., Титова І.С.</i> Реалізація принципу дистрибутивної справедливості в умовах університетської клініки ЗДМУ	30
<i>Макарова А. О.</i> Архетиповий підхід до медичної діяльності	33
<i>Марушко Т.В., Онуфреїв О.Є.</i> Увєїт при ювенільному ідіоматичному артриті. Аналіз захворювання в Україні	35
<i>Павленко Н. В.</i> Проблема взаємодії філософії і медицини	37
<i>Боярська Л. М.</i> Жорстоке поводження з дітьми – нагальна проблема суспільства	38
<i>Самойленко О. В., Йованович А. Д.</i> Медицина та філософія: єдність та розбіжності	42
<i>Сепетий Д. П.</i> Біоетика як сучасний етап розвитку медичної етики ...	44
<i>Сумченко С. В.</i> Філософські проблеми, породжені практичним використанням сучасних біотехнологій	47
<i>Омелянчук О. А.</i> Психотипи личности и акцентуации характера пациента	50

2. ПІДГОТОВКА СПЕЦІАЛІСТА В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

<i>Турган О.Д.</i> Мовна картина світу: комунікаційний аспект комплексної підготовки студентів-медиків	53
<i>Вещикова О. С.</i> Інтеграція медицини і педагогіки в підготовці майбутнього лікаря	60
<i>Спиця Н. В., Карабута А. Д.</i> Проблема емпатії у філософії та медицині	63
<i>Куліченко А. К.</i> Інноваційність в освітньому процесі закладів вищої медичної освіти	66
<i>Kuzmenko R. I.</i> The Role of Tolerance and Social Skills for a Man in a Modern World	68
<i>Малиношевский Р.С., Панченко А.В., Тимошенко Г.В.</i> Проблемы коллегальности диагностической службы в медицине	71
<i>Марушко Ю.В., Бойко Н.С., Чабанович О.В., Гищак Т.В.</i> Дослідження навчальної мотивації студентів на педіатричній кафедрі НМУ імені О.О.Богомольця	72
<i>Мегрелишвілі М. О.</i> Деякі аспекти підготовки спеціаліста у сучасному суспільстві	73
<i>Поцулко О. А.</i> Системний підхід щодо формування переліку компетенцій медичних спеціалістів	75
<i>Сидоренко О. В.</i> Іспит як форма контролю комунікативних компетентностей: із досвіду роботи кафедри культурології та українознавства Запорізького державного медичного університету	78
<i>Федько О. Ю.</i> Роль комунікативної компетентності у становленні лікаря-спеціаліста	82

3. РОЗУМІННЯ РОЛІ, ЗНАЧЕННЯ, РІВНЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ЦІННОСТІ ЛІКАРЯ СУЧАСНИМ СУСПІЛЬСТВОМ

<i>Кривенко В.І., Дудко О.В., Федорова О.П.</i> Комплексний підхід до лікування хворого з позицій кордоцентризму у практиці сучасного лікаря	85
<i>Латишева І. М.</i> Успішність молодого лікаря	89
<i>Мазур В.І., Плохушко В.В.</i> Психологічні та деонтологічні аспекти виховання майбутнього лікаря	90
<i>Непрядка І.В., Федорова О.П., Пахомова С.П., Качан І.С., Бородавко Л.І.</i> Компетентність лікаря щодо професійного здоров'я як компонент лікарської етики	92

<i>Плохушко В.В.</i> Врач. Интернет. Пациент. Этика и деонтология в социальной сети	94
<i>Сазанович Л. В.</i> Між довічною вдячністю та недовірою: медичний працівник у медійному просторі	95
<i>Фёдорова Е.П., Пахомова С.П., Непрядкина И.В., Качан И.С.</i> Взаимоотношения врач-пациент – залог эффективности лечения и профилактики заболеваний	96
<i>Шахбазова Айтен Ислам кизи.</i> Хороший лікар	100

4. ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ: «CONSUMOR ALIIS INSERVIENDO»

<i>Бушман В. С.</i> Актуальність проблеми «синдрому професійного вигорання» у лікарів	103
<i>Давидов П.Г.</i> Біоетичні принципи та психологічні технології у профілактиці деформації медичного працівника	105
<i>Дідик С.С.</i> Синдром професійного вигорання викладачів вищих навчальних закладів	109
<i>Ємець А. В.</i> Емоційне вигорання фахівців «Motus elit burnout»	112
<i>Жадько В.А., Бідзіля П.О.</i> Душевне «вигорання» викладача гуманітарних дисциплін	116
<i>Моисеева А. А.</i> Причины формирования синдрома эмоционального выгорания	120
<i>Спиця Н.В., Сіліна Є.А., Пухир В.П.</i> Проблема професійного вигорання в житті медичного працівника	123
<i>Шевченко А. І.</i> Чинники розвитку синдрому професійного вигорання у лікарів-онкологів у період медичної реформи	126

5. ПРОБЛЕМА ТІЛЕСНОСТІ

<i>Ганошенко Ю.А.</i> «Далеко звідси залишив я своє давнє і недавнє тіло»: Поетична концептуалізація біополітичної теорії тілесності М. Фуко у творчості Е. Ткачишина-Дицького	129
<i>Гребенюк Т. В.</i> Мотив недуги в романі Паоло Джордано «Самотність простих чисел»	132
<i>Корнєєва О. М., Гайман О. А.</i> Вираження концепту «тілесність» у середньовічній арабській філософії	143
<i>Котлова Ю. В., Курочкіна Т. І.</i> Паліативна допомога новонародженим – безсилля чи гуманність сучасної медицини	145

<i>Самойленко О. В., Жданов С. І.</i> Суспільство ремісії як нова реальність	146
<i>Сорокіна О. С.</i> Соціальний аспект реклами лікарських засобів в українському інформаційному просторі	148
<i>Утюж І. Г., Кандибей В. К.</i> Трансцендентна психотерапія А. Лоуена (методологічні аспекти філософії медицини)	150
<i>Shkil L. L.</i> Modern Embodiment Transformation: Emansipation and Liberalisation of Female Sexuality as a Way to the Discovery of the Body ..	155
<i>Жадько В.А.</i> Людина як суб'єкт матеріально-тілесної та соціально-духовної безкінечності	158

6. ПРОБЛЕМА ЛІКАРЯ-ВИКЛАДАЧА – ЯКИЙ ПІДХІД ДО РОБОТИ ЗІ СТУДЕНТАМИ Є ОПТИМАЛЬНИМ?

<i>Оспанова Т. С., Трифонова Н. С.</i> Медик сучасний чи медик етичний? ..	176
<i>Зінич О.Л., Грінівецька Н.В.</i> Особливості, які необхідно урахувати при викладанні анатомії людини для російськомовних та україномовних іноземців	178
<i>Марушко Ю.В., Бойко Н.С., Чабанович О.В., Гищак Т.В.</i> Значення психолого-педагогічної компетентності у роботі з інтернами-педіатрами	180
<i>Нечепоренко А. Г.</i> Цілі медичної освіти в розвитку медичного професіоналізму	180
<i>Світлицький А. О., Чугін С. В.</i> Морально-етичні аспекти викладання анатомії людини з використанням трупного матеріалу ...	182
<i>Сидоренко О. М., Мельничук А. П.</i> Вік хірурга: коли вчасно зупинитися оперувати	183
<i>Якімова Н. Ю.</i> Основні аспекти науково-педагогічної діяльності викладача медичного ЗВО	184

СИНДРОМ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

*Дідик С.С., к. істор. н.,
старший викладач кафедри суспільних дисциплін
Запорізького державного медичного університету*

Традиційно проблему професійного вигорання досліджують в контексті професійного самовизначення та професійної адаптації представників професій, робота яких безпосередньо пов'язана із людьми. Авторитетні дослідження довели, що жертвами професійного вигорання стають люди професій, які самі мають допомогти іншим людям – лікарі, психотерапевти, викладачі, вчителі. Про серйозність даного захворювання на Заході заговорили з 1970-1980-х рр.

Ця проблема є настільки актуальною для сучасного суспільства, що в листопаді 2016 року міністр охорони здоров'я Бельгії Меггі Де Блок офіційно визнала «професійне вигорання» захворюванням. До 10 тисяч осіб у Бельгії щорічно звертається за медичною допомогою через «професійне вигорання». Визнання «вигорання» на офіційному рівні захворюванням, яке пов'язане із трудовою діяльністю, дозволить до 70% збільшити суми відшкодування на медичні витрати, які виплачують страхові компанії. Дана проблема особливо гостро постала в країні вранішнього сонця. Так в Японії поняттю «професійне вигорання» є еквівалентний термін «*karoshi*» (з японської буквально - смерть від втоми на робочому місці, смерть від роботи). Японці відомі своєю працелюбністю і працездатністю, які часто переходять усі можливі межі, що призводить до фізичного та емоційного виснаження працівників, а згодом може призвести до самогубства чи смерті в результаті руйнування наднирників, які інтенсивно «працюють» під час стресових ситуацій. Далі вони руйнуються через неспроможність продукувати гормони [4].

Термін «*burnout*» (з англійської – буквально, згоріти, вигоріти), «професійне вигорання», «синдром згорання співробітників» був введений до наукового обігу в 1974 р. американським психіатром Х.Дж. Фрейденбергером. Цим терміном Х.Дж. Фрейденбергер характеризував психічний стан фізично здорових людей, які за своїми службовими обов'язками мають надавати психологічну допомогу іншим людям, постійно спілкуються з ними, але при цьому самі постійно перебувають в емоційно напруженій атмосфері. Зазначений синдром характеризується виснаженням, розчаруванням або відмовою від роботи, супроводжується відчуттям поразки, оскільки особа занадто вимоглива до себе і до власних здібностей [3; 4].

Хоча цій проблемі скоро виповниться 50 років, на теренах України і пострадянського простору серйозні і глибокі дослідження почали

з'являтися у 2000-х рр. Вивченням «синдрому професійного вигорання» займалися зарубіжні дослідники Х. Фрейденбергер, С. Майер, К. Маслач, Д. Спаньол, Р. Кепьюто, В. Шафуелі, М. Лейтер, С. Джексон. На пострадянському просторі цією проблемою займалися В. Бойко, Н. Водоп'янова [2], Є. Старченкова, К. Балакірева [1], С. Мащак [5] та ін. Безпосередньо проблемою вигорання викладачів займалися Л. Волошко, Т. Лапенко [3], Н. Мирончук [6], Т. Ковалькова [4].

Підхід, який запропонували дослідники К. Маслач, С. Джексон для оцінки професійного вигорання є найбільш розповсюдженим у науковій літературі. На їх думку синдром «професійного вигорання» є трикомпонентною системою, яка включає емоційне виснаження, деперсоналізацію та редукцію власних особистісних прагнень [3].

Науково доведено – рівень професійного вигорання серед викладачів, вчителів, педагогів один із найвищих [4]. Педагогічна діяльність постійно супроводжується напруженням, підвищеною увагою та відповідальністю, присутністю широкого кола завдань і обов'язків. Ці фактори зумовлюють її хронічну стресогенність. Оскільки викладачі мають спілкуватися з великою кількістю осіб – це і студенти, і колеги-викладачі, і представники адміністрації ЗВО, вони особливо схильні до емоційного стомлення. Окрім цього, в силу своєї професійної діяльності викладач має бути професіоналом високого рівня, постійно працювати над собою і самовдосконалюватися. Також він повинен адекватно реагувати на різні виклики професії, швидко і легко пристосовуватися до нових умов педагогічної діяльності, які постійно ускладнюються [3].

На думку дослідників Волошко Л.Б., Лапенко Т.Г., постійна наукова та організаційно-методична робота є значним стресогенним фактором. Часто ця діяльність є понаднормовою, тому саме вона є причиною фізичного та психічного виснаження. Наприклад, на кінець навчального року (на відміну від його початку) у педагогів зростають показники перенасичення діяльністю, збільшується стрес, знижуються показники гедоністичних відчуттів, фізичного здоров'я. Отже, саме ці стресогени постійно впливають на викладача і формують синдром професійного вигорання [3].

Стрес в роботі викладача може проявлятися по-різному. Як правило це підвищена тривожність, виснаження і хронічна втома, небажання йти на роботу і займатися улюбленою справою, роздратованість, фрустрованість, вибіркові неадекватні емоційні реакції, спустошеність, применшення своїх професійних досягнень. Ригідність та порушення професійної комунікації можуть стати серйозними негативними проявами професійного вигорання. Впливи настрою викладача негативно позначаються як на якості педагогічної та викладацької діяльності, так і на міжособистісних стосунках зі студентами. Під ригідністю мислення

педагога Волошко Л.Б., Лапенко Т.Г. мають на увазі прагнення викладача користуватися старою методикою і нічого не змінювати, небажання застосовувати нові підходи та іноваційні методи викладання, небажання застосовувати творчий підхід до викладцької діяльності. Оскільки такі нововведення вимагатимуть більших зусиль, які супроводжуються додатковими витратами часу, енергії, ресурсів. Все це несе серйозні ризики для виснаженої особи педагога. Також професійне вигорання викладача можна розглядати як функціональний стереотип, оскільки він дає змогу дозувати та економно використовувати наявні ресурси [3]. З одного боку, це захисна реакція. З іншого – через перенасиченість контактами сфера економії емоцій у викладачів часто розповсюджується не тільки на колег і студентів, але й на членів його родини.

Професійне вигорання педагога простежується на поведінковому, емоційному і психофізіологічному рівнях самоорганізації педагога. Загалом наслідки професійної деформації педагогів є типовими, але в кожного викладача вони можуть проявлятися по-різному.

Так, на поведінковому рівні професійне вигорання простежується у зниженні ентузіазму в роботі, зростає радикальність негативних оцінок студентів, колег, їх діяльності, постійно бракує часу, втрачається інтерес до улюблених справ, педагог зосереджується на якійсь одній стороні життя. На емоційному рівні – хронічна депресія, безпричинне переживання негативних відчуттів, підвищені тривожність та неспокій. На психофізіологічному рівні спостерігається постійна втома, повне емоційне та фізичне виснаження, астения, порушення функціонування різних систем організму [3].

У сфері міжособистісних зв'язків спостерігається надмірна, часто необґрунтована самокритичність, нетерпимість, звинувачення, неконтрольовані прояви гніву. Викладач намагається дистанціюватися від колег, студентів, членів родини.

Дані наукових досліджень свідчать, що синдром професійного вигорання швидше розвивається у викладачів, які сумлінно виконують свою роботу і віддані справі. Зневіра викладача в собі, розчарування у виборі професії педагога є надзвичайно негативним явищем, від якого страждають студенти, колеги, рідні викладача, та й сам викладач.

Професійне вигорання педагога є серйозною загрозою. Воно поступово руйнує особистість викладача, порушується професійна діяльність фахівця, а продуктивність праці знижується. Цей феномен розповсюджується не лише на професійну діяльність, але згодом поширюється на інші сфери життєдіяльності викладача, зачіпаючи гармонію внутрішнього світу особистості. Якщо не вжити попереджувальних заходів, рано чи пізно професійна деформація призведе до професійної деструкції викладача.

Отже, синдром вигорання викладача-педагога – це особистісна професійна деформація, яка розвивається у часі і є наслідком напружених та емоційно складних відносин в системі «людина-людина». Професійна деформація негативно відображається на професійній діяльності та впливає на особисте життя викладача. І хоча науковцями розроблені методики діагностики, профілактики та подолання синдрому професійного вигорання, до остаточного розв'язання цієї проблеми ще далеко.

Література:

1. Балакірєва К.О. Методичні рекомендації для спеціалістів соціальних служб «Профілактика та подолання професійного та емоційного вигорання» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.slideshare.net/undpukraine/ss-48391940>
2. Водопьянова Н. Е., Старченкова Е.С. Синдром выгорания: диагностика и профилактика / Н.Е. Водопьянова, Е.С. Старченкова . – СПб.: Питер, 2008. – 336 с .
3. Волошко Л.Б., Лапенко Т.Г. Особливості професійного вигорання викладача вищого навчального закладу [Електронний ресурс] // VIII Международная научно-практическая Интернет-конференция «Альянс наук: ученый – ученому» (28–29 марта 2013г.). – Режим доступу: http://www.confcontact.com/2013-alyans-nauk/pe5_voloshko.htm
4. Ковалькова Т.О. Вивчення синдрому емоційного вигорання у педагогічних фахівців [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://library.krok.edu.ua/media/library/category/statti/kovalkova_0033.pdf
5. Машак С.О. Професійне вигорання особистості як соціально-психологічна проблема [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www2.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsp/02_2012_1/12msospp.pdf
6. Мирончук Н.М. Професійне вигорання викладача вищої школи: чинники, ознаки, способи протидії // Теоретичні і методичні засади розвитку і самовдосконалення особистості педагога-новатора в контексті модернізації нової української школи: зб. наук.-метод. праць / за ред. О.А. Дубасенюк. – Житомир: Вид-во Євенок О.О., 2017. – С. 62-67.

ЕМОЦІЙНЕ ВИГОРАННЯ ФАХІВЦІВ

«MOTUS ELIT BURNOUT»

Смець А. В., викладач

*соціально-економічних і гуманітарних дисциплін Медичного коледжу
Запорізького державного медичного університету*

Професійне вигорання – це синдром, який розвивається в наслідок хронічного стресу, в результаті чого відбувається емоційне і фізичне виснаження організму людини. Цей стан можна пояснити тим, що особа опускає руки, їй нічого не хочеться, її зацікавленість в роботі різко падає,